

DANMARKS STATISTIK

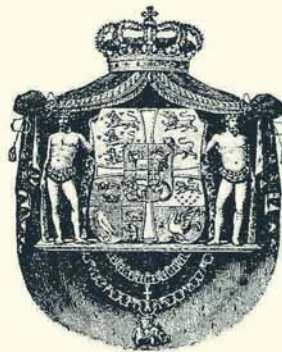
STATISTISKE EFTERRETNINGER

1STE AARGANG

1909

UDGIVET AF STATENS STATISTISKE BUREAU

KØBENHAVN

BIANCO LUNOS BOGTRYKKERI

1909

Statistiske Efterretninger 100 års jubilæum

Udgivet af Danmarks Statistik

Januar 2009

Oplag: 1.000

Printet hos Danmarks Statistik

Daglig redaktør: Marianne Sørensen

Da Statistiske Efterretninger så dagens lys

I 1895 vedtog man en ny lov om *Statens statistiske Bureau*. I loven var et påbud om offentliggørelse så hurtigt som mulig af de statistiske resultater. Umiddelbart mente man, at dette påbud blev efterkommet gennem *Statistisk Årbog*, der udkom regelmæssigt en gang om året med de nyeste oplysninger om samfundet.

Alligevel kom der et tidspunkt, hvor man mente, at årbogen ikke længere opfyldte påbuddet om hurtig offentliggørelse. Man fandt det urimeligt, at fx resultaterne af lejlighedsundersøgelser og de summariske data fra større tællinger ikke kunne komme ud til offentligheden lige så snart, de lå klar.

Derfor opstod tanken om at indføre en tidsskriftagtig publikation, og i januar 1909 blev tanken ført ud i livet, mens A. M. Koefoed var chef. Tidsskriftet fik navnet *Statistiske Efterretninger* og blev i de første år udgivet med ét nummer hver måned til en pris á 10 øre. Der blev lagt vægt på så vidt muligt at undgå tabeller. I stedet skulle stoffet i tekstform gøres egnet til i ubearbejdet form at kunne benyttes direkte i dagspressen og fagbladene.

Fra starten blev også bragt oplysninger om andre landes forhold. Med tiden udvidede man *Statistiske Efterretninger*, og friske tal for arbejdsløshed, arbejds løn, høstudsigter og detailpriser blev helt almindelige udgivelser.

Efter at *Statistiske Efterretninger* i sine spæde år kun undtagelsesvist benyttede tabeller, ændrede holdningen sig til dette under 1. verdenskrig. Her fandt man ud af, at det passede bedre at vælge udgivelsesform efter emnets art. Og dermed blev der åbnet op for en hyppigere brug af tabeller, som vi stadig ser i dag.

På ét væsentligt andet punkt udviklede *Statistiske Efterretninger* sig også, nemlig når det drejede sig om udgivelsesfrekvensen. I begyndelsen forsøgte man at fastholde et bestemt tidsrum mellem udgivelserne – typisk én udgivelse om måneden. Dette gik man væk fra efter 1. verdenskrig. I stedet offentliggjorde man tal, så snart de lå klar, og dermed opfyldte man til fulde påbuddet i loven fra 1895 om at offentliggøre ”så hurtigt som ske kan”.

Statistiske Efterretninger har gennemgået en rivende udvikling siden da, og i 2008 udkom de hele 278 gange med helt friske tal. Her 100 år efter fødslen lever *Statistiske Efterretninger* stadig, og formålet er fortsat som i gamle dage: At offentliggøre nye tal så snart de foreligger. Det sker dog i dag i højere grad til professionelle brugere, mens rollen som formidler til pressen er overtaget af *Nyt fra Danmarks Statistik*.

En pdf-udgave af dette særtryk kan hentes gratis på www.dst.dk/se100.

Danmarks Statistik

Sejrøgade 11

2100 København Ø

Tlf. 39 17 39 17

Fax. 39 17 39 99

E-post: dst@dst.dk

www.dst.dk

© Danmarks Statistik 2009

Du er velkommen til at citere fra denne publikation. Angiv dog kilde i overensstemmelse med god skik.

STATISTISKE EFTERRETNINGER

UDGIVET AF STATENS STATISTISKE BUREAU

1. AARG. · 1909 · NR. 1

Ved forskellige Lejligheder har det vist sig, at den Form, hvori Bureauet offentliggør Resultaterne af sine Arbejder, nemlig i „Tabelværker“, „Meddelelser“ og „Aarbog“, ikke fuldt ud har kunnet fyldestgøre Formaalet. I saa Henseende skal navnlig peges paa, at Bureauet ofte foretager Undersøgelser, som vel kan paaregne almen Interesse, men som dog ikke kan danne Stof for selvstændige Afhandlinger af et saadant Omfang, at de kan indgaa i de sædvanlige Publikationsrækker. Endvidere har man savnet et Sted, hvor man straks efter et større Arbejdes Tilendebringelse — f. Eks. Tællinger af forskellig Art — kunde offentliggøre Hovedresultatet; da det for store Kredse af Befolkningen ofte er dette, som navnlig interesserer, og da det paa den anden Side maa være magtpaaliggende for Bureauet hurtigst muligt at kunne meddele Resultaterne af sit Arbejde til de mange, som Bureauet har foraarsaget Ulejlighed og Besvær ved Besvarelsen af stillede Spørgsmaal, har man ment at burde forsøge at raade Bod paa disse Mangler ved Udgivelsen af „Statistiske Efterretninger“.

Format og Størrelse har man tænkt sig som nærværende Nummer. Udsendelsen vil ske, efterhaanden som der foreligger passende og tilstrækkeligt Stof, hvilket antagelig vil være Tilfældet een Gang maanedlig, og man vil altsaa i denne Publikationsrække gøre Rede for Hovedresultaterne af større Arbejder, efterhaanden som de foreligger, offentliggøre mindre statistiske Undersøgelser samt endelig samle

saadanne Data fra vore Nabolandes Statistik, og da navnlig fra Norges og Sveriges, som kan antages at interessere den danske Almenhed. Bureauet haaber paa denne Maade at faa Lejlighed til at gøre sit Stof mere frugtbringende, idet man ikke mindst gør Regning paa, at disse Meddelelser ved den periodiske Presses Hjælp nok vil finde ud til den Offentlighed, som i vore Dage i stedse stigende Grad ønsker Belæring om de Kendsgerninger, som indsamles til Belysning af de økonomiske og sociale Forhold i Ind- og Udland.

Statens Statistiske Bureau i Januar 1909.

Michael Koefoed.

Foreløbig Oversigt over den danske Landbrugsudførsel i 1908.

Paa Grundlag af de fra samtlige Toldsteder modtagne Kvartalsoversigter for Aarets tre første Kvartaler, suppleret for fjerde Kvartal med de fra alle vigtigere Eksportsteder til Bureauet indgaaede specielle Ugeoversigter over Landbrugsudførselen, meddeles nedenstaaende Oplysninger om Udførselen af de vigtigste Landbrugsprodukter i Aaret 1908.

Smør samt Fløde og Mælk. Af dansk Smør udførtes i 1908 ca. 178 Mill. Pd., i 1907 171, i 1906 159 og i 1905 160 Mill. Pd. Den i udført Fløde og Mælk repræsenterede Smørmængde udgjorde i de samme Aar knap 6, ca. 6, ca. 5 og ca. 3 Mill. Pd. Det store Opsving i Mejeribrugets Produktion og Eksport, der i 1907 afløste en fleraarig Stilstandsperiode, er altsaa ikke alene hævdet i 1908, men der er tilmed en Fremgang paa 6 à 7 Mill. Pd. Smørprisernes Gennemsnit for hele Aaret steg i 1908 med omtrent 5 Øre pr. Pd. og var højere end i noget Aar siden 1880. — Smørudførselen

gik som sædvanlig i aldeles overvejende Grad til England; til Tyskland udførtes, foruden hermetisk pakket Smør til Skibsforsyning eller Videreforsendelse, henimod 4 Mill. Pd. Smør i almindelig Emballage (i 1907 godt $2\frac{1}{2}$ Mill. Pd.). Hele Udførselen af Fløde og Mælk gaar til Tyskland.

Flæsk. Der udførtes i 1908 217 Mill. Pd. Flæsk mod 192 Mill. Pd. i 1907, ca. 160 Mill. i hvert af Aarene 1906 og 1905 og ca. 185 Mill. Pd. i 1904, hvilket sidste Aar betegner Maksimum i Sammenligning med alle foregaaende Aar. Flæskeudførselen i 1908 var altsaa langt større end nogensinde før, men Priserne gik saa stærkt ned, at ca. Halvdelen af den Værdiforøgelse i Forhold til 1907, som Mængdestigningen skulde have fremkaldt, er tabt ved Prisfaldet. — Hele Udførselen i 1908 gik til England undtagen 5 à 6 Mill. Pd., som udførtes til andre Lande.

Æg. Der udførtes godt 21 Mill. Snese i 1908, godt 20 Mill. Snese i 1907 og knap 20 Mill. Snese i 1906. Udførselen, der i Aarene 1904—06 stadig var bleven formindsket, synes altsaa at være i Stigning. Derimod er den gennem flere Aar fortsatte Prisopgang standset og maaske endog afløst af Nedgang i 1908. Kun 1 à 2 pCt. af de udførte Æg gaar til andre Lande end England.

Hornkvæg og Kød af Hornkvæg. Af levende Hornkvæg udførtes i 1908 122 000 Stkr., i 1907 99 000 Stkr., i 1906 105 000 Stkr., i 1905 124 000 Stkr. og i 1904 92 000 Stkr. De tilsvarende Tal for Udførsel af Kød af Hornkvæg var 21, 18, 23, 31 og 25 Mill. Pd. Udførselen baade af levende og af slagtet Kvæg har altsaa været i Stigning i 1908. Regnes levende Kvæg og Kød under eet, udgør Stigningen ca. 20 pCt., og Udførselen i 1908 er højere end i noget foregaaende Aar, alene bortset fra det ved Tysklands Toldpolitik forcerede Udførselsaar 1905. — Da Priserne i Tyskland gik betydeligt ned, saavel for levende Kvæg som navnlig for Kød, er en større Del af Udførselen i 1908 end i de foregaaende Aar gaaet til andre Lande. Til Norge udførtes henimod 4 000 Stkr. Kvæg og ca. 5 Mill. Pd. Kød, til England henimod 2 Mill. Pd., til andre Lande ca. 1 Mill. Pd. Kød.

Heste. Der udførtes i 1908 af Heste og Føl ca. 18 600 Stkr., i 1907 19 700 Stkr., i 1906 25 400 Stkr., i 1905 29 400 Stkr. og i 1904 26 100 Stkr. De to foregaaende Aars Nedgang i Hesteeksporten er altsaa fortsat i 1908, men samtidig er den store Indførsel af udenlandske, billige Heste bleven stærkt formindsket, i de tre første Kvartaler med ca. 6 000 Stkr. Priserne synes ikke at være væsentlig forandrede, og Overskudsværdien i Hesteomsætningen er derfor stegen, til Trods for det

formindskede Antal i Udførselen. — Paa ca. 500 Stkr. nær gik hele Udførselen i 1908 til Tyskland.

De ovenomtalte Landbrugsvarer udgør langt den største Del af Danmarks Udførsel til Udlandet; i 1907 udgjorde deres samlede Værdi 340 Mill. Kr., medens der af andre indenlandske Landbrugsprodukter udførtes for 34 Mill. Kr. og af alle andre Varer for 43 Mill. Kr. — For 1908 vil Værdiberegningen gennemgaaende vise Stigning, og regnet under eet vil Værdiopgangen antagelig udgøre omkring 25 Mill. Kr. (Den engelske Statistik over Indførsel fra Danmark af Smør, Flæsk og Æg i de 11 første Maaneder af Aaret viser en Stigning paa 17 Mill. Kr.) — Hertil kommer, at Indførselen af Landbrugsprodukter, især Korn og Foderstoffer, rimeligvis har været mindre end i 1907. Den samlede Vægt af indklareret Korn, Klid og Oliekager i Aarets tre første Kvartaler udgjorde nemlig i 1908 ca. 1 800 Mill. Pd. mod ca. 2 030 Mill. Pd. i 1907.

Folkemængden i København.

Ifølge Politiets Mandtalslister kan Folkemængden i København den 1. Novbr. 1908 anslaaes til ca. 447 800. Den 1. Maj 1906 var det tilsvarende Tal ca. 427 700, saaledes at altsaa Tilvæksten i de mellemliggende halvtredje Aar har udgjort godt 20 000 eller 1,86 pCt. om Aaret i Gennemsnit. I Tiden mellem de to sidste Folketællinger, 1901 og 1906, tiltog Folkemængden med gennemsnitlig 1,26 pCt. om Aaret, og der har saaledes i de seneste Aar fundet en forholdsvis større Befolkningsforøgelse Sted end i det foregaaende Femaar.

Tilvæksten inden for Aarene 1906—08 har imidlertid været meget uensartet; saaledes var Aaret 1906 et udpræget Opgangsaar, og dette gav sig Udslag i en meget stærk Befolkningsforøgelse. Dette gælder ogsaa delvis 1907, men fra Slutningen af dette Aar indtræder Forandringen, og nu bliver Tilvæksten meget ringe. I Aaret fra 1. Maj 1906 til 1. Maj 1907 beregnes Folketallet at være steget med over 12 000; i det følgende Halvaar fra 1. Maj til 1. November 1907 var Tilvæksten 4—5 000, men nu begynder Tilbageslaget, og i det sidste Aar, fra 1. November 1907 til 1. November 1908, var Tilvæksten ikke engang 3 000. Da Antallet af Fødsler i København overstiger Dødsfaldenes Antal med henimod 6 000 om Aaret, vil det ses, at der i det sidste Aars Tid maa have fundet en betydelig Overskudsudvandring Sted fra København.

Den Befolkningsnedgang, som allerede for en Meneskealder siden begyndte i Hovedstadens centrale Distrikter, har fortsat sig i de sidst forløbne halvtredje Aar. Det viser sig nemlig, at Folketallet i 1., 2. og 3.

Politikreds (d. v. s. det gamle København med Undtagelse af Christianshavn samt Voldkvartererne) fra 1. Maj 1906 til 1. November 1908 er gaaet tilbage med i alt 4 pCt., medens Folkemængden i den øvrige Del af København er gaaet frem med 8 pCt. Størst har Forøgelsen været i de fra 1901 og 1902 indlemmede Distrikter, hvor Folkemængden i den nævnte Periode er steget med $12\frac{1}{2}$ pCt.

I Oktober 1908 var Folketallet paa Frederiksberg 92 494 og i Gentofte Kommune 23 861. Folkemængden i Hovedstaden i videste Forstand, «Stor-København», udgjorde altsaa i Efteraaret 1908 ca. 564 000.

Mejeriernes Produktionsudbytte.

Den Statistik over Mejeriernes Produktionsforhold, der blev indsamlet i Forbindelse med Industritællingen 1906, omfatter 1 353 Mejerier, hvoraf 1 056 Andelsmejerier.

Andelsmejerierne bearbejdede gennemsnitlig i Løbet af Aaret 1905 ca. 4,2 Mill. Pund Mælk hver, Fællesmejerierne gennemsnitlig 2,6 Mill. Pund. Der var dog ikke faa Mejerier med en langt større Produktion: over 50 Mejerier indvejede saaledes hver for sig mere end 8 Mill. Pund Mælk; paa den anden Side var der 29 Andels- og 82 Fællesmejerier, som hver indvejede under 1 Mill. Pund Mælk.

Det indvejede Kvantum Sødsmælk udgjorde i alt 5 200 Mill. Pund (Landets samlede Mælkeproduktion i 1905 kan ansættes til ca. 5 700 à 5 800 Mill. Pund). Af Smør produceredes 190 Mill. Pd., hvoraf 160 Mill. udførtes og 30 Mill. forbrugtes i Indlandet. Af Ost produceredes 31 Mill. Pund, hvoraf 13 Mill. Pd. indeholdt Sødsmælk. Endvidere solgtes der fra Mejerierne 22 Mill. Pd. Fløde og 117 Mill. Pund Sødsmælk; der solgtes eller tilbageleveredes til Mælkeleverandørerne 428 Mill. Pd. skummet Mælk og Kærnemælk samt 446 Mill. Pd. Valle (foruden en Del Skyllmælk).

Den gennemsnitlige Salgspris for Smørret var 95,9 Øre pr. Pd.; for Skummetmælksost var Gennemsnitsprisen 12,5 Øre og for Sødsmælksost 27 Øre pr. Pd.; Fløden solgtes til en Pris af 30,9 Øre og Sødsmælken til 6,1 Øre pr. Pd. Hvis man endvidere for skummet Mælk og Kærnemælk ansætter en Værdi af 1,5 Øre og for Valle 0,2 Øre pr. Pund (de ved Salg opnaaede Gennemsnitspriser), faas som den samlede Salgsværdi for de 1 353 Mejeriers Produktion en Sum af 267 Mill. Kr. (heri medregnet Værdien af den til Leverandørerne tilbageleverede Skummetmælk, Kærnemælk og Valle).

Medens Kvaliteten og Salgsværdien for Smørret ikke varierer stærkt i de forskellige Egne af Landet, gælder det samme ikke om Ostproduktionen. Der er

Egne, hvor der udelukkende laves Skummetmælksost, f. Eks. Hjørring Amt, hvor den gennemsnitlige Ostpris kun var 11 Øre pr. Pund. I Frederiksborg, Maribo, Odense, Aarhus, Randers, Thisted og Viborg Amter produceredes ogsaa langt overvejende Skummetmælksost. Middelprisen for Ost var i disse Amter fra 14 til 16 Øre pr. Pd. Mest fremtrædende var Produktionen af Sødsmælksost i Sorø, Holbæk og Københavns Amter, hvor Mejerierne opnaaede en Salgspris af 25—28 Øre pr. Pund; næst efter disse Amter følger Bornholms samt Aalborg og Ribe Amter med 20—21 Øre pr. Pund.

Arbejdsløsheden i Norge.

Det statistiske Bureau i Norge udsender hver Maaned et lille Hæfte, «Arbejdsmarkedet». I dette gives der, særlig paa Grundlag af Beretningerne fra de i en Del store Byer oprettede kommunale Arbejdsanvisningskontorer og paa Grundlag af Oplysninger om Arbejdsløsheden blandt Fagforeningernes Medlemmer, en Oversigt over Arbejdsmarkedets Tilstand i den forløbne Maaned.

Det fremgaar af de sidst udsendte Hæfter, at der indtil i Efteraaret 1908 ingen væsentlig Arbejdsløshed har været i Norge, i hvert Fald ikke i højere Grad end normalt. Men omtrent fra September viser der sig Tegn til en Stigning i Arbejdsløsheden. I Oktober Maaned er Arbejdsløsheden igen en Del større end i September, men dog ikke mere, end man kunde vente det efter Aarstiden. Udregnes Antallet af Arbejdsløse, som henvendte sig til Arbejdsanvisningskontorerne, i Forhold til Antallet af ledige Pladser, viser det sig, at i Landets fire største Byer var der i September—Oktober 1908 184 arbejdssøgende til hver 100 ledige Pladser, men kun 151 i de tilsvarende Maaneder i 1907. Af de arbejdssøgende ansattes i de to Maaneder i 1908 41 pCt. mod 55 pCt. i 1907.

Blandt Medlemmerne af en Del vigtigere Fagforeninger med et samlet Medlemsantal af ca. 10 000 var Antallet af Arbejdsløse ved Udgangen af Oktober 1908 $3\frac{1}{2}$ pCt. af det hele Antal Medlemmer mod $1\frac{1}{2}$ pCt. Aaret forud. Af Metalarbejderne gik $3\frac{1}{2}$ pCt. arbejdsløse, af Sav- og Høvleriarbejderne omtrent 11 pCt., af Træarbejderne $6\frac{1}{2}$ pCt., af Malerne 10 pCt. og af Bagerne $16\frac{1}{2}$ pCt. For Bogtrykkeriarbejderne stillede Forholdet sig derimod meget gunstigt, idet der af disse kun gik knap $\frac{1}{2}$ pCt. arbejdsløse mod 2 pCt. i Oktober 1907.

— I Danmark har De samvirkende Fagforbund beregnet Procentantallet af Arbejdsløse til 14,6 pCt. ved Midten af November 1908.

Sveriges Handel i Aaret 1907.

Det kgl. Kommerskollegium i Stockholm har nylig udsendt en foreløbig Beretning om Sveriges Vareomsætning med Udlandet i Aaret 1907. Det fremgaar af denne, at Værdien af de Varemængder, der i 1907 indførtes fra Udlandet, udgjorde 682 Mill. Kr., medens Værdien af Varer, udførte til Udlandet, beløb sig til 525 Mill. Kr. Overskudsindførselen var altsaa 157 Mill. Kr. mod 140 Mill. i 1906 og 132 Mill. i 1905.

Sveriges udenlandske Omsætning er i de senere Aar vokset betydeligt. I de sidste fem Aar er saaledes Værdien af saavel Indførselen som Udførselen steget med over en Tredjedel.

Som de vigtigste Udførselsvarer skal nævnes Trævarer, hvoraf der udførtes for 244 Mill. Kr. eller ikke langt fra Halvdelen af den hele Udførselsværdi; derefter følger Metaller og Metalvarer, hvoraf Udførselen beløb sig til 76 Mill. Kr., samt Madvarer af Dyr (47 Mill. Kr.). Indførselen var, som man kunde vente, mere jævnt fordelt over de forskellige Varegrupper. Størst var Indførselen af mineralske Stoffer; der indførtes heraf for lidt over 100 Mill. Kr., og heraf udgjorde Værdien af Indførselen af Kul og Koks over 75 Mill. Kr.

Set i Forhold til Landets Folketal er Sveriges Omsætning med Udlandet betydelig mindre end Danmarks og ogsaa noget mindre end Norges. Men her maa det erindres, at Sveriges Produktionsforhold er saa forskelligartede, at det ikke er nødvendigt, at der finder en saa stor Ombytning Sted af indenlandske Varer mod udenlandske som i de andre nordiske Lande. Værdien af den samlede Omsætning med Udlandet, altsaa Ind- og Udførselen tilsammen, beløber sig i Sverige til ca. 220 Kr. om Aaret pr. Indbygger, i Norge til ca. 260 Kr. og i Danmark til ca. 530 Kr.

Preussens Industri og Handel.

I Juni Maaned 1907 afholdtes der i det tyske Rige en almindelig Erhvervstælling — den tredje i Rækken, idet de to foregaaende fandt Sted i 1895 og 1882. Resultaterne af denne Tælling har man imødeset med megen Interesse, fordi man havde Grund til at formode, at de vilde vise en anselig Fremgang for Tysklands industrielle og kommercielle Erhverv siden Tællingen i 1895. De foreløbige Meddelelser, der nu

er offentliggjorte for Kongeriget Preussens Vedkommende i „Statistische Korrespondenz“, tyder paa, at Forventningerne ikke har været for højt spændte. Medens Preussens hele Befolkning i de 12 Aar fra 1895 til 1907 forøgedes med omtrent en Femtedel (19 pCt.), er den Del af Befolkningen, der beskæftiges ved Industri og Handel, tiltaget med over 2 Femtedele (43 pCt.), nemlig fra 5 800 000 til 8 300 000.

Som et andet betydningsfuldt Resultat af Tællingen skal fremhæves, at Koncentrationstendensen i det moderne Erhvervsliv her har fundet et stærkt talmæssigt Udtryk. Uagtet det Antal Personer, der beskæftiges i Industri og Handel, som før nævnt er steget med over to Femtedele, er selve Forretningernes Antal kun forøget fra ca. 2 000 000 til ca. 2 200 000, altsaa kun med en Tiendedel. Det viser sig da ogsaa, at den langt overvejende Del af Forøgelsen falder paa de større Virksomheder. Industri- og Handelsforretninger, som kun beskæftigede indtil 5 Personer, tiltog i Antal med 6 pCt., Forretninger med over 5 Personer tiltog med 44 pCt. Personellet i de smaa Forretninger (med indtil 5 Personer) forøgedes med 12 pCt., medens de større Forretningers Personel forøgedes med ikke mindre end 66 pCt. Særlig slaaende er Tilvæksten for de meget store Virksomheder. Saaledes fandtes der af Virksomheder med 500—1 000 Personer i 1895 380, men i 1907 ikke mindre end 602, og de her beskæftigede Personers Antal steg fra 262 000 til 425 000. Af Kæmpeforretninger med over 1 000 Personer hver fandtes der i de to nævnte Aar 191 og 371, og Personellet i disse steg fra 339 000 til 710 000. Kæmpeforretningernes Antal blev altsaa næsten fordoblet og deres Personel mere end fordoblet.

Inden for de industrielle Erhverv viser Maskinindustrien den stærkeste Fremgang, idet det her beskæftigede Personel fordoblede (fra 329 000 til 656 000). Bjærgværksdriftens Personel forøgedes med godt 60 pCt., den kemiske og den grafiske Industri i lignende Forhold; Bygningsfagenes Personel forøgedes med over 50 pCt., Næringsmiddelsindustriens derimod kun med 20 pCt. og Beklædningsindustriens med 12 pCt. Endelig har Tekstilindustrien været omtrent stillestaaende, hvad Personellets Antal angaar, medens Antallet af Forretninger er blevet omtrent halveret; dette vil altsaa sige, at de smaa haandværksmæssigt drevne Virksomheder i stort Omfang er gaaede ud af Spillet, idet disse Fag med stærk Fart glider over til at blive udelukkende Fabrikfag.

STATISTISKE EFTERRETNINGER

UDGIVET AF STATENS STATISTISKE BUREAU

1. AARG. · 1909 · NR. 2

Skattebyrden til Stat og Kommune.

I Gennemsnit af de 2 Finansaar 1905—06 og 1906—07 androg samtlige Skatter til Staten 75 500 000 Kr. og til Kommunerne 46 700 000 Kr., altsaa tilsammen godt 122 Mill. Kr. I 1903 ansloges Nationens samlede Indtægt til 954 Mill. Kr. Efter den i Mellemtiden stedfundne Stigning kan Befolkningens samlede Indtægt ansættes til mindst 1 000 Mill. Kr., og man naar da til en gennemsnitlig Skattebyrde paa godt 12 Procent af Indtægten, nemlig ca. $7\frac{1}{2}$ pCt. til Staten og ca. $4\frac{2}{3}$ pCt. til Kommunerne. Naar dette Tal paa Forhaand synes lavere end de fleste Bykommuners Ligningsprocent, maa det erindres, at talrige Smaaandtægter kun betaler Skat af et stærkt nedsat Beløb, medens man ved Beregning af Nationalindtægten endog medregner de fuldstændig skattefri Indkomster.

Sammenligner man Skattebyrden i de nævnte to Finansaar med det tilsvarende Gennemsnit af Finansaarene 18^{90/91}—18^{94/95}, finder man, at den samlede Skattebyrde er steget fra 78 til 122 Mill. Kr. eller med 57 pCt. Statens og Kommunens Skatter er omtrent fulgte ad i denne Stigning, idet Statens Andel af den samlede Skat var omtrent 62 pCt. baade ved Periodens Begyndelse og Slutning, lidt over ved Begyndelsen, lidt under ved Slutningen. Naar det for den almindelige Bevidsthed staar, som om det i langt højere Grad er Kommunerne, der har forøget Skatteudskrivningen, hidrører dette fra, at Stigningen for Statsskatterne overvejende falder paa de indirekte Skatter. De direkte Skatter er nemlig stegne fra 9,6 til 14,1 Mill. Kr. eller med 46 pCt., de indirekte Afgifter fra 38,8 til 61,4 Mill. Kr. eller med 58 pCt.; af den samlede Stigning i Statsskatterne paa 27 Mill. Kr. falder altsaa kun en Sjettedel paa de direkte Skatter, de fem Sjettedele paa de indirekte Afgifter, som for den største Dels Vedkommende betaales gennem Folks forøgede Forbrug m. v. De indirekte Afgifters Andel af den samlede Skattebyrde udgjorde baade ved Periodens Begyndelse og dens Slutning netop Halvdelen, saaledes at Statens og Kommunens direkte Skatter tilsammen altsaa indbringer det samme som Statens indirekte.

De oven anførte Tal vedrører Landet som Helhed; vender vi os derefter til at betragte de forskellige Grupper af Kommuner, viser det sig, at af det samlede kommunale Skattebeløb paa 46,7 Mill. Kr. i 1905—07 faldt de 12,4 paa København, 2,0 paa Frederiksberg, 9,3 paa Provinsbyerne og 23,0 Mill. paa Landkommunerne (Sogne og Amter). Stigningen siden 1890—94 var henholdsvis 87, 149, 100 og 35 pCt., altsaa størst for Frederiksberg og mindst for Landkommunerne, men denne Forskel har jo sin naturlige Forklaring i den forskellige Befolkningstilvækst. I Mangel af paalidelige Oplysninger om Indtægtsforholdene i de forskellige Kommunegrupper kan man udregne Skatten pr. Individ, og man finder da, at den udgjorde i København Kr. 20,29 i 1890—94 og 29,17 i 1905—07, paa Frederiksberg 15,43 og 22,78, i Provinsbyerne 12,13 og 18,22, paa Landet 11,69 og 14,67, samt for alle Kommuner under ét 13,12 og 18,02, hvortil kommer Statsskatternes gennemsnitlige Beløb pr. Individ, henholdsvis Kr. 21,84 og Kr. 29,16 i de to Tidsrum. Regner man Stigningsprocenten ud ved Hjælp af disse Tal, finder man, at den udgør 37 pCt. for samtlige Kommuner og 34 pCt. for Staten, altsaa omtrent den samme Stigning, men inden for de forskellige Grupper af Kommuner er der naturligvis stor Forskel, idet Byerne har en Stigning paa 44 à 50 pCt., men Landkommunerne kun paa 25 pCt. Maalt pr. Individ er Forskellen i Skatten ret betydelig; eksempelvis skal nævnes, at København herefter har dobbelt saa høj Skat som Landkommunerne, medens Provinsbyerne staar midt imellem. At København trods sin lave Skatteprocent ($2\frac{1}{2}$) staar saa højt pr. Individ, skyldes dels de store Ejendomsskatter, der gennem Huslejen overvæltet paa Befolkningen, dels det forskellige Indtægtsniveau, der bevirker, at Skatten maalt med den samlede Indtægt i de forskellige Kommuner, hvad der selvfølgelig er det rationelle Sammenligningsgrundlag, er omtrent ens i de forskellige Hovedgrupper af Kommuner.

Danske Privatskoves Ved-Udbytte.

Til den Opgørelse over Arealets Benyttelse, der foretoges i Sommeren 1907, blev der knyttet en speciel Undersøgelse angaaende de større Skovdistrikters Bevoksningsforhold og Ved-Udbytte. For henimod 200 000 Tdr. Land private Skove foreligger der Oplysninger om Bevoksningsens Art og Alder samt om Ved-Udbyttet i det Regnskabsaar, der gik umiddelbart forud for Arealopgørelsen.

Af 101 000 Tdr. Land Bøgeskov havde de 25 000 Tdr. Land en Alder af højst 30 Aar, 18 000 var 31—60 Aar, 23 000 var 61—90 Aar, 20 000 var 91—120 Aar, 9 000 var 121—150 Aar og 6 000 Tdr. Land havde en Alder af over 150 Aar. De 101 000 Tdr. Land gav et Udbytte af ca. 10,7 Millioner Kubikfod, altsaa gennemsnitlig 106 Kubikfod Ved pr. Td. Land.

Paa godt 11 200 Tdr. Land Egeskov, hvoraf 3 700 Tdr. Ld. var højst 30 Aar og 2 600 Tdr. Ld. over 90 Aar, skovedes i alt ca. 1,7 Mill. Kubikfod Ved, altsaa omtrent 150 Kubikfod pr. Td. Ld.

Om Naaleskov foreligger der Oplysninger for ca. 43 000 Tdr. Ld., hvoraf ca. 28 000 Tdr. Ld. var højst 30 Aar og kun 1 400 over 60 Aar. Udbyttet var 4,3 Mill. Kubikfod eller 100 Kubikfod pr. Td. Land.

Medregnes de Arealer, der var bevoksede med andre Løvtræer end Bøg og Eg, de, der var bevoksede med Krat af Hassel og andre Buske, samt de under Skovdistrikterne hørende Arealer uden Trævækst, faas i alt et Areal af ca. 190 000 Tdr. Ld. med et samlet Udbytte af 18,3 Mill. Kubikfod.

Det gennemsnitlige Ved-Udbytte for de større private Skovdistrikter (Plantager ikke medregnede) kan saaledes for hele Landet under ét ansættes til ca. 95 Kubikfod pr. Td. Ld. Størst er Udbyttet paa Lolland-Falster, 128 Kubikfod pr. Td. Ld.; derefter følger Fyn med 116 og Sjælland med 99 Kubikfod pr. Td. Ld. Inden for Sjælland varierer Udbyttet ikke lidt fra Amt til Amt (Præstø Amt 114, Frederiksborg Amt 72 Kubikfod). For Øerne som Helhed er det gennemsnitlige Udbytte 109 Kubikfod, for Jylland kun 68. Inden for Jyllands forskellige Amter veksler Udbyttet imidlertid meget betydeligt efter Jordbundens Beskaffenhed og de klimatiske Forhold. Mod Sydøst, i Vejle og Aarhus Amter, er Udbyttet næsten lige saa højt som for Sjælland som Helhed (ca. 90 Kubikfod pr. Td. Ld.), medens det i den nordligste Del af Halvøen end ikke er halvt saa stort, kun lidt over 40 Kubikfod.

Studerterne i 1908.

Antallet af nye Studenter i Aaret 1908 var 529 eller større end nogensinde tidligere. I Slutningen af 1870'erne var Studenterantallet henimod 200 i Gennemsnit om Aaret, men steg i de følgende Aar stærkt og var i Slutningen af 1880'erne omtrent 400 aarligt. Der indtræder nu en Standsning, som vedvarer, indtil der fra 1906 begynder en ny Stigning, som fortsættes i 1907 og 1908.

Stigningen i 1880'erne stod for en stor Del i Forbindelse med, at helt nye Samfundslag, særlig Gaardmænd, mindre Næringsdrivende o. l. i langt højere Grad end tidligere lod deres Børn gaa den studerende Vej. De sidste Aars Stigning er ikke saaledes knyttet til bestemte Samfundslag, men temmelig jævnt fordelt over de forskellige Klasser.

Af de 529 Studenter i 1908 var 140 Sønner eller Døtre af Embedsmænd, 77 af Personer med „liberale Erhverv“ (Læger, Sagførere, Kunstnere osv.), 84 af større Næringsdrivende, 30 af Skolelærere, 43 af Bestillingsmænd m. v., 76 af mindre Næringsdrivende, 4 af Arbejdsmand, Portnere, Bude m. v., 19 af Godsejere, Proprietærer og Forpagtere, 38 af Gaardmænd og 2 af Husmænd. For 16 Studenter Vedkommende kunde Fædrenes Erhverv ikke henføres til nogen af disse Grupper.

Ved Hjælp af Folketællingsresultaterne fra 1901, sammenholdt med Oplysningerne om Studenternes Fædres Livsstilling, er man i Stand til i store Træk at beregne, hvor stor en Procentdel af Børnene i de forskellige Samfundslag der bliver Studenter. Holder man sig udelukkende til de mandlige Studenter, viser det sig, at i Erhvervsgruppen „Immateriel Virksomhed“ (Embedsmænd, Læger, Sagførere, Kunstnere osv.) bliver omkring 25 Procent af de unge Mænd, som naar 17—18 Aars Alderen, Studenter. Et saa stor Procentantal naas ikke af nogen anden Erhvervsgruppe. Nærmest herefter kommer de store Landbrugere, Godsejere, Proprietærer og Forpagtere. Omkring 14 Procent af deres Børn bliver Studenter, af Gaardmændenes derimod kun 2 Procent og af Husmændenes Børn saa godt som ingen. For Industriens Vedkommende stiller Forholdet sig saaledes, at af de selvstændige Industridrivendes Børn bliver ca. 2 pCt. Studenter, altsaa samme Antal som for Gaardmandsklassen, medens næsten ingen af de industrielle Arbejderes Børn gaar den studerende Vej. For Hovedpersoner og Funktionærer ved Handel og Samfærdsel er Procenttallet 5 à 6.

Af Studenterne i 1908 var de 78 Kvinder. Det

samlede Antal kvindelige Studenter har i hele Tidsrummet 1877—1908 udgjort 622, hvoraf 426 eller mere end de to Tredjedele er blevne Studenter i de sidste 10 Aar. De kvindelige Studenter synes i endnu højere Grad end de mandlige at være udgaaede fra de højere Samfundsklasser.

Antallet af Læger.

Der fandtes i Danmark omkring 1. Januar 1908 i alt 1493 Læger, hvoraf 487 i Hovedstaden, 351 i det øvrige Sjælland, 16 paa Bornholm, 47 paa Lolland og Falster, 125 paa Fyn og 467 i Jylland. I Forhold til Folkemængden findes der flest Læger i Hovedstaden, nemlig en for hver 1050 Indbyggere; herefter følger Sjælland med en for hver 1460 Indbyggere. I de øvrige Landsdele er Antallet af Læger betydeligt mindre. Lavest staar Bornholm, hvor der findes en Læge for hver 2560 Indbyggere, medens der paa Lolland-Falster, Fyn og i Jylland findes en Læge for hver 23 à 2400 Indbyggere.

I 1860 var det samlede Lægeantal 503, og der er altsaa nu henimod 3 Gange saa mange. Maalt i Forhold til Folketallet er Fremgang ogsaa meget betydelig, idet der i 1860 kun fandtes en Læge for hver 3200 Mennesker, i 1908 derimod en for hver 1730 Mennesker.

Antallet af Apoteker.

Omkring 1. Januar 1908 var der i Danmark 224 Apoteker eller gennemsnitlig et Apotek for hver 11600 Mennesker. I Hovedstaden fandtes der 34 Apoteker (et for hver 15100 Mennesker), paa Øerne uden Hovedstaden 93 (et for hver 10200 Mennesker) og i Jylland 97 (et for hver 11600 Mennesker). I 1860 fandtes der 101 Apoteker i Danmark eller et for hver 16000 Mennesker.

Kapitelstaksterne for 1908 af 1. Februar 1909.

Kapitelstaksterne for Afgroden i 1908 vise i det store og hele et ret stærkt Tilbageslag over for de usædvanlig høje Takster, der fastsattes ifjor, men de nye Ansættelser ere dog ogsaa høje; dette kan man bl. a. slutte deraf, at kun for en enkelt af samtlige Afgroeder m. v. (Havren) var Taksten lavere end det foregaaende Femaars Gennemsnit (altsaa inkl. de høje Takster for 1907).

Stærkest har Prisfaldet været for Vintersæden; den gsntl. Rugtakst for Landet som Helhed var for 1908: 11 Kr. 56 Øre pr. Td., for 1907: 13 Kr. 29 Øre, for 1903—07 gsntl. 11 Kr. 05 Øre, den gennemsnitlige Hvedetakst henholdsvis 13 Kr. 60 Øre, 15 Kr. 07 Øre og 12 Kr. 65 Øre. Hvad Vaarsæden angaar, er der ikke stor Forskel mellem Bygtaksten i Aar og ifjor (henholdsvis 11 Kr. 36 Øre og 11 Kr. 59 Øre pr. Td.), og Taksten i Aar er næsten 1 Kr. højere end i Gennemsnit for 1903—07 (10 Kr. 39 Øre); noget større er Faldet for Havrens Vedkommende (fra 7 Kr. 94 Øre i 1907 til 7 Kr. 36 Øre i 1908), og her betegner den nys fastsatte Takst en om end ubetydelig Nedgang i Sammenligning med Gennemsnittet for 1903—07, som var 7 Kr. 45 Øre.

Taksterne for de animalske Produkter Smør og Flæsk — henholdsvis 1 Kr. 01 Øre og 52 Øre pr. Pd. — vise en Nedgang paa 1 Øre pr. Pd. mod ifjor, da Taksten var 1 Kr. 02 Øre og 53 Øre. I Sammenligning med det sidste Femaar er Smørprisen 3 Øre højere og Flæskeprisen uforandret. Honningtaksten var ifjor usædvanlig høj paa Grund af det daarlige Udbytte, Biavlens havde givet; den er gaaet ned fra 1 Kr. 31 Øre pr. Pot til 1 Kr. 14 Øre, men denne sidste Takst er dog en Del højere end Gennemsnittet for det foregaaende Femaar, hvor den gennemsnitlige Takst var 1 Kr. 08 Øre.

For hvide og graa Ærter er Taksten i Aar (henholdsvis 13 Kr. 71 Øre og 13 Kr. 04 Øre pr. Td.) ikke meget lavere end ifjor (henholdsvis 14 Kr. 03 Øre og 13 Kr. 36 Øre), hvilket derimod er Tilfældet med Boghveden (12 Kr. 07 Øre i Aar mod 12 Kr. 78 Øre ifjor) og navnlig for Boghvedegryn (23 Kr. 81 Øre i Aar mod 26 Kr. 15 Øre ifjor). Om alle disse 4 Takster gælder det dog, at de for 1908 fastsatte Priser ere ikke saa lidt højere end Gennemsnittet for 1903—07.

Prisniveauet i 1908.

Ifølge det engelske Børs- og Handelsblad „The Economist“ kan Pristallet for Aaret 1908 — det saakaldte Index number — ansættes til 2213 mod 2492 i 1907, 2374 i 1906 og 2197 i 1905. Gennemsnitspriserne har herefter været 11—12 Procent lavere i 1908 end i 1907. Prisfaldet har dog ikke fortsat sig hele Aaret igennem, idet det kun strakte sig over Aarets første tre Maaneder, medens Pristallene fra April til December 1908 har holdt sig paa omtrent samme Højde.

Høsten i Norge og Sverige i 1908.

Landbrugsdirektøren i Norge har nylig udsendt en Beretning om Høsten i Norge i 1908. Det fremgaar af denne, at Høstudbyttet gennemgaaende var ikke saa lidt over Middelhøst. Dette gælder særlig Høet, som gav et Udbytte af 3 600 000 Tons (1 Ton lig 2 000 Pd.) eller ca. 18 Procent over det normale. Af Sædafgrøderne gav Hveden et Udbytte paa 116 000 Hektoliter (1 Hektoliter er omtrent lig $\frac{3}{4}$ Tønde) d. v. s. 4 Procent over Middelhøst, Byg 1 067 000 Hektoliter, 8 Procent over Middelhøst, Havre 3 987 000 Hektoliter, 10 Procent over Middelhøst og Blandsæd 232 000 Hektoliter, 11 Procent over Middelhøst. Den eneste Kornsort, hvoraf der avledes under det normale, var Rug. Udbyttet heraf var 306 000 Hektoliter eller 17 Procent under Middelhøst. Af Kartofler avledes der 987 800 Hektoliter, d. v. s. 4 Procent over Udbyttet i et Middelaar.

Sæterbruget gav i 1908 et godt Udbytte, hvorimod Sommeren var ugunstig for Havebruget, og navnlig gav Frugthøsten et daarligt Resultat.

Alt i alt kan det siges, at Jordbruget i Norge i 1908 har givet et Udbytte, der ligger betydeligt over det sædvanlige.

Ogsaa Høstudbyttet i Sverige var i 1908 ifølge en af det svenske statistiske Bureau offentliggjort Oversigt langt over det normale, idet det for alle Afgrøder gælder, at Udbyttet var omkring en Fjerdedel over Middelhøst. Af Hvede var Udbyttet 2,4 Mill. Hektoliter, af Rug 9,2, af Byg 5,5, af Havre 25,6, af Blandsæd 5,2 og af Kartofler 27,5 Mill. Hektoliter. Indbjergningen var i det hele særdeles gunstig; kun tog en Del af Foraarssåden i Syd- og Mellemsverige Skade som Følge af den vedholdende Regnperiode ud paa Efteraaret.

De seneste Forandringer i Preussens Kreaturbestand.

I det tyske Rige holdes der i Almindelighed, ligesom hos os, Kreaturtælling hvert femte Aar; den sidste Tælling afholdtes den 2. December 1907. Paa Grund af den til Tider herskende „Kødnød“ og de Overvejelser, der knytter sig til de høje Kød- og Flæskepriser, har den preussiske Regering imidlertid ladet afholde ekstraordinære Kreaturtællinger (for Preussen alene); saaledes afholdtes en ekstraordinær Tælling

den 1. December 1906 (et Aar før den sidste ordinære Tælling), og herved er der altsaa blevet Mulighed for at sammenligne Kreaturbestandens Forandringer inden for det korte Tidsrum af et Aar. Sammenligningen giver Resultater, der er af stor Interesse ikke mindst for Danmark i Egenskab af Kødleverandør til Tyskland.

Hestenes Antal forøgedes i det paagældende Aar fra 3 018 000 til 3 046 000, altsaa med omtrent 1 pCt. Forøgelsen falder forholdsvis stærkest paa de yngste Aldersklasser indtil 3 Aar; her er Antallet steget med $1\frac{3}{4}$ pCt., medens de ældre Hestes Antal kun er forøget med $\frac{3}{4}$ pCt.

Af Hornkvæg fandtes der i 1906 ca. 11 647 000 Stkr., i 1907 ca. 12 012 000, d. v. s. at Antallet i et Aar er forøget med over 3 pCt. Den allerstørste Del af denne Forøgelse falder imidlertid paa en bestemt Aldersgruppe, nemlig Ungkvæg mellem 1 og 2 Aar; Antallet i denne Gruppe er steget med ikke mindre end 16 pCt. Dette Resultat var i øvrigt ventet, da Tællingen i 1906 sammenlignet med den i 1904 viste en Forøgelse for Aldersgruppen under 1 Aar paa 13 pCt. Man har altsaa i 1905 og 1906 i betydelig Grad forøget det ordinære Tillæg af Kalve; det samme var ikke Tilfældet i 1907, idet Antallet af Hornkvæg under 1 Aar i Tiden mellem de to sidste Tællinger kun forøgedes med ca. $\frac{3}{4}$ pCt., et Tal, der er saa lavt, at det har vakt Bekymring for, at der i en nær Fremtid vil komme til at mangle tilstrækkeligt Optræt. Antallet af Tyre og Fedekvæg over 2 Aar er aftaget med 6 pCt. — vistnok en Eftervirkning af det slette Foderaar 1904; derimod er Tallet paa Malkekøer over 2 Aar forøget med henimod 2 pCt.

Faarenes Antal er gaaet en Ubetydelighed tilbage, fra 5 435 000 til 5 409 000.

Ogsaa Svinene er gaaet tilbage i Antal, nemlig fra 15 356 000 til 15 096 000, altsaa med ca. $1\frac{2}{3}$ pCt. Nedgangen falder imidlertid alene paa Grise indtil 6 Maaneders Alderen og maa vistnok betragtes som en Følge af en forudgaaende Overproduktion af Svin. I Tiden fra 1904 til 1906 forøgedes Svinebestanden i Preussen nemlig med ikke mindre end 11 pCt., og for Grise under 6 Maaneder udgjorde Forskellen mellem Tallet det sidste og det første Aar endog 28 pCt. Denne forcerede Produktion, der utvivlsomt fremkaldtes ved de daværende ekstraordinært høje Flæskepriser, er ganske naturligt bleven afløst af en Nedgang i Grisetillægget.

STATISTISKE EFTERRETNINGER bestilles ligesom Bureauets øvrige Værker gennem Boghandelen.

Prisen er 10 Øre pr. Nummer og 1 Kr. om Aaret.

Udgaaet fra Trykkeriet d. 3. Februar 1909. — Bianco Lunos Bogtrykkeri, København.

STATISTISKE EFTERRETNINGER

UDGIVET AF STATENS STATISTISKE BUREAU

1. AARG. · 1909 · NR. 3

Høsten i 1908.

Værdien af Danmarks Høst i 1908 er opgjort til 587 Millioner Kr. Denne Sum omfatter Værdien af Sædafgrødernes Kærneudbytte (244 Mill. Kr.), Rodfrugtafgrøderne (173 Mill. Kr.), Ager- og Enghø (95 Mill. Kr.) og samtlige Halmafgroeder (75 Mill. Kr.).

Den samlede Høstværdi fordeler sig med 268 Mill. Kr. paa Øerne og 319 Mill. paa Jylland.

Høstens Værdi var i 1908 en Del lavere end i 1907, da den udgjorde 613 Mill. Kr., men adskilligt højere end i 1906, for hvilket Aar Værdien blev opgjort til 522 Mill. Kr.

Naar den beregnede Høstværdi for 1908 var 26 Mill. Kr. mindre end den beregnede Værdi for 1907, skyldes dette udelukkende den Omstændighed, at Sædpriserne (Kapitelstaksterne), der er lagte til Grund for Beregningen, var ikke saa ganske lidt lavere i det førstnævnte end i det sidstnævnte Aar. Desuden var Rodfrugternes Tørstofindhold gennemgaaende noget mindre i 1908 end i 1907, især for Runkelroernes Vedkommende. Mængdeudbyttet af Høsten var i Virkeligheden — naar alle Arter af Afgroeder betragtes under eet — ikke mindre i 1908 end i det foregaaende Aar.

Forholdet stillede sig dog noget forskelligt for de enkelte Afgroeder. Saaledes gav Kornafgrøderne, med Undtagelse af Rugen, et mindre Kærneudbytte i 1908 end i 1907, medens Rodfrugthøsten, med Undtagelse af Turnips, var større i 1908 end i 1907. Det samme gælder Høudbyttet, hvorimod Aaret 1908 stod tilbage for 1907 med Hensyn til Halmmængde.

Sædafgrødernes Kærneudbytte stillede sig for Hovedkornsorternes Vedkommende saaledes: af Hvede avledes 1,1 Mill. Tdr. i 1908 (1,1 Mill. i 1907), af Rug 4,9 Mill. Tdr. i 1908 (4,0 Mill. i 1907), af Byg 5,1 Mill. Tdr. i 1908 (5,5 Mill. i 1907), af Havre 10,2 Mill. Tdr. i 1908 (10,8 Mill. i 1907) og af Bland-sæd 4,3 Mill. Tdr. i 1908 (4,4 Mill. i 1907).

For Rodfrugternes Vedkommende har Op-gørelsen givet følgende Resultater: af Kartoffler avledes

der 7,5 Mill. Tdr. i 1908 (6,2 Mill. i 1907), af Foder-roer 123,1 Mill. Tdr. i 1908 (118,4 Mill. i 1907) og af Sukkerroer og Cikorerødder 9,0 Mill. Ctnr. i 1908 (8,4 Mill. i 1907). Af Foderroerne gav navnlig Runkelroer et stort Udbytte i 1908, 46,6 Mill. Tdr. imod 42,0 Mill. det foregaaende Aar.

Af Hø (Ager- og Enghø tilsammen) avledes 4,3 Mill. Læs (à 1000 Pd.) i 1908 mod 4,1 Mill. Læs i 1907. Halmen af samtlige Afgroeder er for 1908 opgjort til 6,8 Mill. Læs, medens der det foregaaende Aar avledes henimod en Million Læs mere (7,7 Mill. Læs).

Over for de Indvendinger, der fremkom mod den foreløbige Karakteristik af Høstudbyttet i 1908, som Bureauet udsendte i November Maaned ifjor, skal det fremhæves, at Hovedresultatet i denne Karakteristik i eet og alt er blevet bekræftet ved den nu foreliggende talmæssige Opgørelse af Høstudbyttet, som bygger paa de fra samtlige kommunale Raad indsendte Foldop-givelser m. v.

Befolkningstilvæksten i Provinsbyerne i det sidste Aar.

Der foretages i de fleste af Landets Købstæder og Handelspladser samt i enkelte Sognekommuner aarlige Opgørelser over Indbyggerantallet. Ved disse Tællinger følges ofte andre Fremgangsmaader end ved de almindelige Folketællinger, idet de særlige Forhold, der søges belyste, undertiden medfører, at visse Klasser af Befolkningen, f. Eks. menige Militære, Rejsende paa Hoteller, Patienter paa Sygehuse fra andre Kommuner, ikke medregnes ved Affattelsen af Mandtalslisterne. En direkte Sammenstilling af de ved de almindelige Folketællinger og ved kommunale Mandtal konstaterede Folketal kan derfor ofte føre til misvisende Resultater. Fra Aar til Aar foregaar imidlertid Opgørelsen paa samme Maade og tillader for saa vidt en Sammenligning.

Af Landets 73 Provinsbyer foreligger der for Bureauet Oplysning om „Mandtallet” i de 24 saavel i Efteraaret (Vinteren) 1907 som i 1908, og disse 24

Provinsbyer repræsenterer over Halvdelen af Provinsbyernes samlede Indbyggerantal. I Løbet af det sidste Aar, fra Efteraaret 1907 til Efteraaret 1908, er disse 24 Byers Folketal steget med godt 4000 Indbyggere eller med 1,63 pCt. I Tiden mellem de to Folketællinger 1901 og 1906 steg de samme Byers Folketal i Gennemsnit med 0,96 pCt. om Aaret, saaledes at altsaa Tilvæksten i de paagældende Provinsbyers Folkemængde i det sidste Aars Tid har været betydelig større end for nogle Aar siden.

Fordeler man Byerne i Størrelsesgrupper efter Folkemængden i 1906, viser det sig, at det særlig er for de store og mellemstore Byers Vedkommende, at Befolkningsforøgelsen har været større i den senere Tid end i Tiden fra 1901 til 1906, medens de smaa Byer endog har en mindre Tilvækst nu end i 1901—06. Det skal saaledes nævnes, at Folketallet i Byerne med over 10000 Indbyggere i 1907—08 er steget med 1,31 pCt. mod 0,67 pCt. i 1901—06; i de mellemstore Byer, fra 7—10000 Indbyggere, har Tilvæksten i det sidste Aar været 2,42 pCt. mod 1,29 pCt. i 1901—06; de smaa Byer, med under 7000 Indbyggere, er derimod kun tiltaget med 1,35 pCt., medens Tilvæksten var 1,64 pCt. i 1901—06.

Antallet af Forbrydere og Vagabonder.

Antallet af Domfældelser af Mænd for egentlige Forbrydelser var i 1907 2904 mod 2964 i 1906 og 3142 i Gennemsnit af 1901—05. I Forhold til Befolkningens Antal er Antallet af Domfældelser i de to sidste Aar omtrent det samme som for en Menneskealder siden, men i Mellemtiden har man været forholdsvis højere oppe. Da der er flest Forbrydere i Byerne, og da disses Andel af Befolkningen er stigende (25 pCt. i 1870, 40 pCt. i 1906), skulde man have ventet, at Forbryderprocenten for hele Landet vilde være stigende; at den i Stedet derfor er omtrent konstant, er altsaa nærmest et gunstigt Tegn. Men man maa dog vogte sig for at bygge noget absolut sikkert paa disse Tal, thi de uopdagede Forbrydelsers Antal kender man ikke; og hvad særlig angaar Nedgangen i de to sidste Aar i Forhold til det foregaaende Femaar, da falder den overvejende Del af Nedgangen paa Personer under 18 Aar og skyldes særlig, at saadanne unge Mennesker nu sjældnere dømmes, men overgives til Værgeraadene eller paa anden Maade underkastes Tvangsopdragelse i Stedet for Straf. — Antallet af Sædelighedsforbrydelser har været særlig stort i de to sidste Aar (253 i 1907, 229 i 1906, men kun 205 i 1901—05). Antallet af

Voldsforbrydelser var højt i 1906 (669), men i 1907 endog lavere end i 1901—05 (525 mod 562).

Hvad de idømte Straffe angaar, har det særlig Interesse at undersøge den Virkning, Straffelovstillæget af 1905 har haft paa Hyppigheden af Idømmelsen af legemlig Straf (Rotting og Ris). Disse Straffes tidligere Omraade (Personer under 18 Aar) indskrænkedes betydeligt ved den nævnte Lov, idet Tvangsopdragelse i alt væsentligt sattes i Stedet, og Virkningen heraf har været saa stor, at Antallet af saadanne Domfældelser sank fra 154 i 1901—05 til 4 i 1906 og slet ingen i 1907. Samtidig blev imidlertid som bekendt legemlig Straf indført paa et nyt Omraade, nemlig som Tillægsstraf for visse Sædeligheds- og Voldsforbrydelser i enhver Alder; men denne Bestemmelse har været meget lidt anvendt, idet Pryglestraf som Tillægsstraf i hvert af Aarene 1906 og 1907 kun har været idømt 4 Gange.

Antallet af Domfældelser af Mænd for Betleri viser en betydelig Nedgang i de sidste Aar, men Aarsagen hertil er af en ganske speciel Art. Straffelovstillæget af 1905 forhøjede nemlig Straffen for Betleri (Tvangsarbejde og Fængsel) meget betydeligt, saaledes at de professionelle Betlere er færre Dage paa fri Fod og altsaa har mindre Lejlighed til Overtrædelser. Straffen var i 1903 gennemsnitlig 34 Dage, i 1907 65 Dage, altsaa næsten dobbelt saa høj. Nedgangen i Antallet af Domfældelser er imidlertid saa stor (fra 3058 i 1901—05 til 2187 i 1906 og 1848 i 1907), at denne Forklaring ikke er tilstrækkelig. Den forhøjede Straf maa ogsaa antages at have virket afskrækkende, ligesom ogsaa de gode Konjunkturer i 1906 og 1907 og forskellige andre Forhold kan antages at have ført til en Formindskelse af Antallet. — Kvinder er intetsteds medregnet i denne Artikkel, da det paa Grund af de smaa Tal har mindre Interesse at følge de aarlige Svingninger.

Danske Forbryderes Tilbagefald.

Beregningen af, hvor hyppigt egentlige Forbrydere falder tilbage, foretages paa den Maade, at man ud fra hvert Aars Antal Forbryderbegyndere (d. v. s. ikke forhen straffede Personer) beregner, hvor mange af disse der falder tilbage i samme Aar, i det næste Aar, i det 3dje Aar osv. De fleste Tilbagefald finder naturligvis Sted i Aarene umiddelbart efter den første Forbrydelse, men for enkeltes Vedkommende kan der dog gaa en længere Aarrække. Af de 1539 mandlige Forbryderbegyndere fra 1897 (det første Aar, hvorfra Oplysninger foreligger) var der saaledes endnu saa sent som i 1905, 1906 og 1907 henholdsvis 8, 10 og 8,

end Indkomstskat, nemlig henholdsvis 175 000 og 156 000; i Hovedstaden er der henimod 3 Gange saa mange Indkomstskatteydere som Formueskatteydere og i Provinsbyerne henimod dobbelt saa mange.

Statsbaner og Privatbaner.

Den 1. Januar 1908 fandtes der i Danmark i alt 3 365 Kilometer Jernbane, nemlig 1 879 km Statsbaner og 1 486 km Privatbaner. Den samlede Længde af Privatbanerne nærmer sig saaledes stærkt til Statsbanernes, og naar en Del af de i den store Jernbanelov af 1908 optagne Baner bliver færdige, vil Privatbanerne sikkert komme til at udgøre over Halvdelen af Landets Banenet. Endnu for 15 Aar siden, i 1893 (altsaa forud for den forrige store Jernbanelov af 1894), var der kun 476 km Privatbaner, men 1 609 km Statsbaner, saaledes at Privatbanerne altsaa den Gang kun udgjorde en Fjerdedel af det samlede Banenet.

Den samlede Anlægs kapital for Statsbanerne, inklusive senere Udvidelser og Materiel, blev pr. 31. Marts 1908 opført i Statsregnskabet med 222 Mill. Kr., eller gennemsnitlig 118 000 Kr. pr. Kilometer; denne Sum er dog delvis fremkommet ved et Skøn, idet man i 1902 mente det rigtigt at nedskrive Anlægs kapitalen med 30 pCt. under Hensyn til, at man tidligere medtog for meget ved de aarlige Tillæg. Den samlede Værdi af Privatbanerne lader sig vanskeligt opgøre, og følgende Data, der er uddragne af de i Greens „Danske Fonds og Aktier“ optagne Oplysninger om de enkelte Selskaber, kan ikke gøre Krav paa absolut Nøjagtighed; navnlig mangler der ofte Oplysning om senere Udvidelser, men da de fleste Privatbaner er anlagte i de senere Aar, kan denne Mangel næppe være af større Betydning. Kapitalen kan herefter anslaaes til 71 Mill. Kr., nemlig 54 Mill. Kr. i Aktier, 7 Mill. Kr. Andelskapital og 10 Mill. Kr. Obligationer m. m. foruden nogle Smaabeløb fra Reservefond o. l. (Af Aktie- og Andelskapitalen ejer Staten 21 Mill. Kr.). Gennemsnitlig pr. Kilometer skulde Privatbanernes Anlægs kapital derefter være 48 000 Kr., altsaa mindre end det halve af Statsbanernes, hvor Summen som nævnt var 118 000 Kr. — At man ikke af denne store Forskel kan slutte, at Staten bygger dyrest, fremgaar allerede deraf, at en Del af Statsbanerne oprindeligt var anlagt af det sjællandske Jernbaneselskab, og Byggesummen for disse Baner var højere end for de omtrent samtidig anlagte jysk-fynske Statsbaner (134 000 Kr. pr. km mod 94 000 Kr.). Forskellen skyldes derimod, at de fleste Statsbaner er Hovedbaner, der for en stor Del bygges i frugtbare Egne, hvor Ekspropriationen er dyr, samt at de er

sværere byggede, med færre Stigninger og Kurver, bedre indhegnede osv., foruden at de paa Grund af den større Trafik har flere store Stationer, mere Material m. m.; det kan ogsaa nævnes, at 5 af Privatbanerne er smalsporede.

Til Belysning af Forskellen i Trafikkens Størrelse mellem Stats- og Privatbaner skal anføres følgende Data, der er beregnede efter Statsbanernes Aarsberetning, som ogsaa indeholder Oplysning om de enkelte Privatbaners Drift. Tallene gælder for 1 909 km Statsbaner og 1 458 km Privatbaner, da Staten driver enkelte private Strækninger og omvendt har bortforpagtet Nyborg-Faaborg-Banen. Det af Statsbanerne udførte Arbejde med Hensyn til Persontrafikken var i 1907—08 6 Gange saa stort som Privatbanernes og ved Godstrafikken endog næsten 10 Gange saa stort. Antallet af Personkilometer (d. v. s. Antallet af Rejsende, multipliceret med Rejsernes Længde) var nemlig henholdsvis 723 og 117 Millioner, og Antallet af Tonkilometer (Godsmængden i Tons à 1000 Kilo, multipliceret med Vejlængden) 421 og 44 Mill. Sættes disse Tal i Forhold til Banernes Længde, faas, hvad man maaske med et kort Udtryk kan kalde „Strømhastigheden“ pr. Aar, d. v. s. det Antal Personer eller Tons, som gennemsnitlig passerer et enkelt Punkt paa Banen. Statsbanerne staar da med næsten 5 og godt 7 Gange saa stor en Trafik som Privatbanerne, henholdsvis for Personer og Gods, idet Antallet af Personkilometer pr. Banekilometer er 380 000 og 80 000, Antallet af Tonkilometer pr. Banekilometer 220 000 og 30 000. Dette Resultat fremkommer saaledes: Antallet af Rejsende pr. km er 11 000 og 5 000, og den gennemsnitlige Rejselængde 35 og 17 km, Antallet af Tons pr. km er henholdsvis 2 600 og 1 400 og Vejlængden 86 og 21 km. Medens Forskellen i Strømhastigheden for Personbefordringens Vedkommende altsaa i lige høj Grad skyldes Antallet af Rejsende og den gennemsnitlige Rejselængde, skyldes den ved Godset særlig den Omstændighed, at dette paa Statsbanerne transporteres 4 Gange saa langt som paa Privatbanerne. Man kan overhovedet vanskeligt sende Gods 86 km paa Privatbane, da disse gennemsnitlig kun har en Længde af 38 km; de Rejsendes og Godsets Vejlængde naar omtrent til det halve deraf, 17 og 21 km. Paa Statsbanerne føres Godset derimod over dobbelt saa langt som Personerne (86 mod 35 km), idet Hovedmassen af disse kun tager frem og tilbage mellem en By og de nærmeste Stationer (47 pCt. af Rejserne er højst 15 km = 2 Mil), medens Godset en Gang for alle gennemløber længere Distancer.

Der gaar gennemsnitlig dobbelt saa mange Tog paa

som for anden Gang kom i Konflikt med Straffeloven. Den samlede Tilbagefaldsprocent for denne Aargang steg saaledes i 1907 med $\frac{1}{2}$ pCt., nemlig fra 31,18 til 31,70. Beregnes den samlede Tilbagefaldsprocent ved Benyttelse af Erfaringerne fra samtlige 11 Aargange, faar man en Tilbagefaldsprocent paa 31,44. Da dette Tal kan formodes at ville stige endnu i et Par Aar, vil man antagelig naa til henimod 33 pCt., hvilket altsaa vil sige, at en Tredjedel af alle mandlige Forbryderbegyndere før eller senere igen bliver straffede; i Virkeligheden er Forholdet dog lidt ugunstigere, da der mellem de øvrige to Tredjedele findes en Del, som er døde eller udvandrede, samt nogle, hvis anden Forbrydelse undgaar Opdagelse. Langt over Halvdelen af de tilbagefaldne har mere end eet Tilbagefald paa deres Samvittighed, ofte endog mange.

Til Belysning af, hvor hurtigt første Tilbagefald finder Sted efter den oprindelige Forbrydelse, skal anføres, at af de ovennævnte 31,44 pCt. falder 25,32 paa de første fem Aar, 5,60 paa de næste fem og kun 0,52 paa det 11. Aar. Langt de fleste falder altsaa tilbage i de første Aar, men det allerførste Aar naar dog ikke det andet Aar (6,78 mod 8,34 pCt.). Dette har sin naturlige Forklaring i den Omstændighed, at man kun regner med hele Kalenderaar, og at det første Aar derfor ikke er et helt Aar, men snarere et halvt (de, der dømmes f. Eks. i November, har jo kun mellem 1 og 2 Maaneder at falde tilbage i, ja kan undertiden slet ikke falde tilbage, da Straffefsoningen vil beslaglægge Resten af Aaret). Noget lignende gælder vel ogsaa om det andet Aar, og for længere Straffe ogsaa om de følgende, men da de fleste Straffe er meget korte, har det mindre Betydning; Tilbagefaldet i det 3dje Aar er da ogsaa kun halvt saa stort som i det andet (4,63 mod 8,34 pCt.). — For Kvinder er Tilbagefaldet i Løbet af de 11 Aar kun to Tredjedele af det tilsvarende Tal for Mænd, nemlig 20,72 mod 31,44 pCt.

Hovedresultatet af de foreliggende Oplysninger er altsaa, at en Tredjedel af de første Gang straffede Mænd og en Femtedel af Kvinderne før eller senere igen kommer i Konflikt med Straffeloven.

Ansættelserne til Indkomst- og Formueskatten i Skatteaaret 1908—09.

I den for kort Tid siden udgivne nye Aargang af Statistisk Aarvog findes der en Tabel om Ansættelserne til Formue- og Indkomstskat i Finansaaret 1908—09. Ansættelserne angaar i alt væsentligt Indkomsterne og Formuerne i det foregaaende Kalenderaar, altsaa Aaret 1907.

Det fremgaar af Tabellen, at det samlede Skatte-

beløb, som de to Skatter efter Ansættelserne skal indbringe i indeværende Finansaar, udgør 10 241 000 Kr., hvoraf 7 482 000 Kr. falder paa Indkomstskatten og 2 759 000 Kr. paa Formueskatten. Indkomstskatten udgør altsaa henimod de tre Fjerdedele af det samlede Skattebeløb. Af Indkomstskattebeløbet udredes Størstedelen, nemlig 6 685 000 Kr., af de personlige Skatteydere, medens der paa Selskaber og Foreninger falder 797 000 Kr.

Stigningen i Skattebeløbet udgør i 1908—09 henimod 300 000 Kr., hvoraf kun 30 000 Kr. falder paa Formueskatten. Aaret forud, som svarer til det gode Aar 1906, steg det samlede Skattebeløb med henimod 700 000 Kr., hvoraf 60 000 Kr. hidrørte fra Stigning i Formueskatten. Stigningen i 1908—09 er — i Modsætning til de foregaaende Aar — større paa Landet end i Byerne. Det skal saaledes nævnes, at Indkomstskatten i Byerne er steget med 3,3 pCt., men paa Landet med 3,8 pCt. Aaret forud var derimod Stigningen i Byerne 10,2 pCt., men paa Landet 6,8 pCt. Noget lignende gælder Formueskatten; denne er i Aar steget i Byerne med knap 1 pCt., paa Landet med godt 1 pCt. Aaret forud var den tilsvarende Stigning henholdsvis 4,1 pCt. og 1,4 pCt. Muligvis staar vi allerede her over for Virkningerne af den i 1907 begyndende nedadgaaende Periode, hvis Følger først og stærkest mærkes i Byerne.

Antallet af Indkomstskatteydere udgør i 1908—09 337 000, og disses samlede Aarsindtægt beløber sig til henimod 663 Mill. Kr. Paa hver Skatteyder falder der saaledes en gennemsnitlig Indtægt paa omtrent 2 000 Kr. I Hovedstaden er den gennemsnitlige Indtægt pr. Skatteyder 2 500 Kr., i Provinsbyerne 1 900 og paa Landet 1 700 Kr. Sættes Antallet af Skatteydere i Forhold til den samlede Befolkning, saaledes som denne foreligger opgjort ved Folketællingen den 1ste Februar 1906, viser der sig at være flest Skatteydere i Byerne, og da navnlig i Hovedstaden, færrest paa Landet. For hver 100 Indbyggere er der nemlig i København og paa Frederiksberg 20 Personer, der svarer Indkomstskat til Staten, i Provinsbyerne 15 og paa Landet 10.

Det samlede Antal Formueskatteydere udgør nu 252 000 med en Formue paa i alt 4 600 Mill. Kr. Den gennemsnitlige Formue pr. Skatteyder er godt 18 000 Kr. I Hovedstaden betaler af hver 100 Indbyggere de 7 Formueskat til Staten, i Provinsbyerne 8 og paa Landet 11. I Modsætning til, hvad der er Tilfældet med Indkomstskatten, er der for Formueskattens Vedkommende flere Skatteydere paa Landet end i Byerne. Absolut set er der endog paa Landet flere, der svarer Formueskat

end Indkomstskat, nemlig henholdsvis 175 000 og 156 000; i Hovedstaden er der henimod 3 Gange saa mange Indkomstskatteydere som Formueskatteydere og i Provinsbyerne henimod dobbelt saa mange.

Statsbaner og Privatbaner.

Den 1. Januar 1908 fandtes der i Danmark i alt 3 365 Kilometer Jernbane, nemlig 1 879 km Statsbaner og 1 486 km Privatbaner. Den samlede Længde af Privatbanerne nærmer sig saaledes stærkt til Statsbanernes, og naar en Del af de i den store Jernbanelov af 1908 optagne Baner bliver færdige, vil Privatbanerne sikkert komme til at udgøre over Halvdelen af Landets Banenet. Endnu for 15 Aar siden, i 1893 (altsaa forud for den forrige store Jernbanelov af 1894), var der kun 476 km Privatbaner, men 1 609 km Statsbaner, saaledes at Privatbanerne altsaa den Gang kun udgjorde en Fjerdedel af det samlede Banenet.

Den samlede Anlægs kapital for Statsbanerne, inklusive senere Udvidelser og Materiel, blev pr. 31. Marts 1908 opført i Statsregnskabet med 222 Mill. Kr., eller gennemsnitlig 118 000 Kr. pr. Kilometer; denne Sum er dog delvis fremkommet ved et Skøn, idet man i 1902 mente det rigtigt at nedskrive Anlægs kapitalen med 30 pCt. under Hensyn til, at man tidligere medtog for meget ved de aarlige Tillæg. Den samlede Værdi af Privatbanerne lader sig vanskeligt opgøre, og følgende Data, der er uddragne af de i Greens „Danske Fonds og Aktier“ optagne Oplysninger om de enkelte Selskaber, kan ikke gøre Krav paa absolut Nøjagtighed; navnlig mangler der ofte Oplysning om senere Udvidelser, men da de fleste Privatbaner er anlagte i de senere Aar, kan denne Mangel næppe være af større Betydning. Kapitalen kan herefter anslaaes til 71 Mill. Kr., nemlig 54 Mill. Kr. i Aktier, 7 Mill. Kr. Andelskapital og 10 Mill. Kr. Obligationer m. m. foruden nogle Smaabeløb fra Reservefond o. l. (Af Aktie- og Andelskapitalen ejer Staten 21 Mill. Kr.). Gennemsnitlig pr. Kilometer skulde Privatbanernes Anlægs kapital derefter være 48 000 Kr., altsaa mindre end det halve af Statsbanernes, hvor Summen som nævnt var 118 000 Kr. — At man ikke af denne store Forskel kan slutte, at Staten bygger dyrest, fremgaar allerede deraf, at en Del af Statsbanerne oprindeligt var anlagt af det sjællandske Jernbaneselskab, og Byggesummen for disse Baner var højere end for de omtrent samtidig anlagte jysk-fynske Statsbaner (134 000 Kr. pr. km mod 94 000 Kr.). Forskellen skyldes derimod, at de fleste Statsbaner er Hovedbaner, der for en stor Del bygges i frugtbare Egne, hvor Ekspropriationen er dyr, samt at de er

sværere byggede, med færre Stigninger og Kurver, bedre indhegnede osv., foruden at de paa Grund af den større Trafik har flere store Stationer, mere Material m. m.; det kan ogsaa nævnes, at 5 af Privatbanerne er smalsporede.

Til Belysning af Forskellen i Trafikkens Størrelse mellem Stats- og Privatbaner skal anføres følgende Data, der er beregnede efter Statsbanernes Aarsberetning, som ogsaa indeholder Oplysning om de enkelte Privatbaners Drift. Tallene gælder for 1 909 km Statsbaner og 1 458 km Privatbaner, da Staten driver enkelte private Strækninger og omvendt har bortforpagtet Nyborg-Faaborg-Banen. Det af Statsbanerne udførte Arbejde med Hensyn til Persontrafikken var i 1907—08 6 Gange saa stort som Privatbanernes og ved Godstrafikken endog næsten 10 Gange saa stort. Antallet af Personkilometer (d. v. s. Antallet af Rejsende, multipliceret med Rejsernes Længde) var nemlig henholdsvis 723 og 117 Millioner, og Antallet af Tonkilometer (Godsmængden i Tons à 1000 Kilo, multipliceret med Vejlængden) 421 og 44 Mill. Sættes disse Tal i Forhold til Banernes Længde, faas, hvad man maaske med et kort Udtryk kan kalde „Strømhastigheden“ pr. Aar, d. v. s. det Antal Personer eller Tons, som gennemsnitlig passerer et enkelt Punkt paa Banen. Statsbanerne staar da med næsten 5 og godt 7 Gange saa stor en Trafik som Privatbanerne, henholdsvis for Personer og Gods, idet Antallet af Personkilometer pr. Banekilometer er 380 000 og 80 000, Antallet af Tonkilometer pr. Banekilometer 220 000 og 30 000. Dette Resultat fremkommer saaledes: Antallet af Rejsende pr. km er 11 000 og 5 000, og den gennemsnitlige Rejselængde 35 og 17 km, Antallet af Tons pr. km er henholdsvis 2 600 og 1 400 og Vejlængden 86 og 21 km. Medens Forskellen i Strømhastigheden for Personbefordringens Vedkommende altsaa i lige høj Grad skyldes Antallet af Rejsende og den gennemsnitlige Rejselængde, skyldes den ved Godset særlig den Omstændighed, at dette paa Statsbanerne transporteres 4 Gange saa langt som paa Privatbanerne. Man kan overhovedet vanskeligt sende Gods 86 km paa Privatbane, da disse gennemsnitlig kun har en Længde af 38 km; de Rejsendes og Godsets Vejlængde naar omtrent til det halve deraf, 17 og 21 km. Paa Statsbanerne føres Godset derimod over dobbelt saa langt som Personerne (86 mod 35 km), idet Hovedmassen af disse kun tager frem og tilbage mellem en By og de nærmeste Stationer (47 pCt. af Rejserne er højst 15 km = 2 Mil), medens Godset en Gang for alle gennemløber længere Distancer.

Der gaar gennemsnitlig dobbelt saa mange Tog paa

Statsbanerne som paa Privatbanerne (9,1 daglig i hver Retning mod 4,3), og deres Længde er ogsaa over dobbelt saa stor (33 mod 13 Aksler). Indtægten pr. Personkilometer er 2,52 mod 3,15 Øre og pr. Tonkilometer 4,63 mod 8,67 Øre; men heraf kan man ikke slutte, at Privatbanerne er i tilsvarende Grad dyrere, thi Statsbanernes Tariffer falder jo stærkt med Afstanden. — Indtægten af Personbefordring var i alt 18,9 Mill. Kr. for Statsbanerne og 3,7 Mill. for Privatbanerne, og af Godsbefordring henholdsvis 19,5 og 3,8 Mill. Begge Steder indbringer Personer og Gods altsaa omtrent lige meget, medens Godsbefordringen i Regelen indbringer langt det meste i fremmede Lande, hvor Afstandene er længere, og hvor der ikke er saa let Adgang til Søtransport. Overskuddet er henholdsvis 3 326 og 1 536 Kr. pr. Banekilometer, hvilket omtrent svarer til Forskellen i Anlægskapitalen. I Forhold til denne har Statsbanernes Overskud i Finansaarene 1903—04 til 1907—08 været 2,97, 3,86, 4,22, 3,94 og 2,98 pCt., medens det af Privatbanerne udbetalte Udbytte ca. 1901 androg 1,86 pCt., 1904 1,83 og 1907 2,45 pCt. af Aktiekapitalen. Privatbanernes Stilling har altsaa forbedret sig noget, men endnu i 1907 var der dog af 35 Selskaber 9, som intet Udbytte gav.

Øl og Spiritus.

Opgørelserne over den indenlandske Produktion af Øl og Spiritus foreligger nu for 1908. Der produceredes 801 448 Tdr. skattepligtigt Øl, og heraf beskattedes til Forbrug i Indlandet 718 637 Tdr. Dette er en Del mere end i de foregaaende Aar, idet det højeste Tal hidtil har været 704 000 i 1901; Gennemsnittet af Femaaret 1903—07 var 668 000 Tdr. Det synes altsaa, som om Indflydelsen af de, navnlig i Hovedstaden, fremherskende mindre gode Konjunkturer ikke har kunnet opveje Virkningerne af den varme Sommer. Skatten udgjorde i 1908 6 467 732 Kr.

Af skattefrit Øl forbrugtes i 1908 1 155 097 Tdr. mod i 1907 1 134 000 og i det foregaaende Femaar 1 151 000 Tdr. Forbruget har holdt sig ret uforandret i en halv Snes Aar, men det maa erindres, at Hjemmeproduktionens Størrelse, som nærmest maa antages at være aftagende, er ubekendt.

Af Spiritus produceredes i 1908 15 591 517 Potter à 100 pCt. eller 32,9 Mill. Potter Brændevin à 8°. Dette er godt en Million Potter Brændevin mere end Aaret før, men ellers mindre end i en længere Aarrække, og Stigningen i Forhold til 1907 har maaske ingen reel Betydning, da Lagrenes Størrelse ved Aarskiftet er ret varierende. Desuden er Ind- og Udførselen

endnu ikke opgjort (ved skattepligtigt Øl bliver Udførselen paa Forhaand fradraget, og Indførselen er ubetydelig), ligesom de nye Bestemmelser om Denaturering kan have forøget det tekniske Forbrug. I det halve Aar, disse Regler gjaldt, denatureredes der ca. 820 000 Potter ren Sprit. Den almindelige Afgift af Brændevinsproduktionen indbragte i 1908 2 832 229 Kr., medens den Tillægsafgift, der svares af Spiritus, men som bl. a. ikke rammer almindeligt Brændevin, i den sidste Halvdel af 1908 indbragte 499 030 Kr.

Verdensproduktionen af Guld og Sølv.

Man anslaaer den samlede Guldproduktion til i Gennemsnit af Aarene 1901—05 at udgøre 485 000 kg om Aaret. Dette er den største Mængde, der nogensinde er produceret. Selv i 1850erne, da Guldproduktionen paa Grund af Fundene i Kalifornien steg saa overordentligt, androg den gennemsnitlige aarlige Produktionsmængde kun ca. 200 000 kg. Da Værdien af de 485 000 kg var ca. 1 200 Mill. Kr., produceredes der altsaa i alt i de 5 Aar for 6 Milliarder Kr. Guld. I 1906 og 1907 er Guldproduktionen yderligere steget, idet Værdien af det i disse Aar producerede Guld udgjorde ca. 1 500 Mill. Kr. aarlig. Af Sølv produceredes i 1901—05 5 209 000 kg om Aaret. Værdien af det i hele Femaaret producerede Sølv var 1 800 Mill. Kr., altsaa ikke engang en Tredjedel af det i samme Tidsrum producerede Guld.

Norges Handelsflaade i Aaret 1908.

Norges samlede Handelsflaade den 1ste Januar 1908 bestod af 2 088 Dampskibe med en Tonnage paa i alt 819 000 Registertons og en Bemanding paa 24 000 Mand og 5 773 Sejlskibe med 751 000 R. T. og en Bemanding paa 30 000 Mand. Naar hver Dampskibston regnes lig med 3,6 Sejlskibston, bliver den samlede Tonnage 3 700 000 R. T. eller 2—3 Gange saa stor som Danmarks.

Den vigtigste Skibsrederby i Norge er Bergen, hvis samlede beregnede Tonnage udgør 841 000 R. T.; derefter følger Kristiania med 712 000 R. T., Stavanger med 145 000 og Haugesund med 141 000 R. T.

Godt 1 000 af Dampskibene og henimod 1 700 af Sejlskibene sejler paa Udlandet, medens 53 Dampskibe og 86 Sejlskibe driver Sæl- eller Hvalfangst.

I Gennemsnit anmeldes aarlig som forlist 2—3 Procent af Dampskibstonnagen og 6—7 Procent af Sejlskibstonnagen.

Den samlede opsejlede Bruttofragt i Farten med norske Skibe paa Havne uden for Norge udgjorde i Aaret 1907: 139 Mill. Kr. Heraf falder paa Sejlskibene 32 Mill. Kr. og paa Dampskibene 107 Mill. Kr. For Danmarks Vedkommende opsejledes der i samme Aar af Skibe under dansk Flag i Fart paa Udlandet 79 Mill. Kr., hvoraf 8 Mill. Kr. af Sejl- og 71 Mill. Kr. af Dampskibe. Sejlskibenes Andel i den indsejlede Fragt er altsaa langt mere dominerende i Norge, hvor den udgjorde henimod en Fjerdedel af det samlede Beløb, end i Danmark, hvor den kun udgjorde en Tiendedel.

Irske Landbrugsforhold.

Det Areal, der er anvendt til Kornproduktion i Irland, har i de sidste to Menneskealdre været i meget stærk Tilbagegang. I 1851 udgjorde det over 3 Mill. acres, men i 1907 knap $1\frac{1}{3}$ Mill. acres (1 acre = ca. $\frac{3}{4}$ Td. Ld.). Tilbagegangen er særlig gaaet ud over Hvededyrkingen, hvortil der i 1851 anvendtes 500 000 acres, men i 1907 kun 38 000. Irlands hele Hvedeareal i 1907 var ikke meget større end Sjællands i det samme Aar.

Med Rodfrugter dyrkedes i Irland i 1851 omtrent $1\frac{1}{2}$ Mill. acres, i 1907 kun godt 1 Mill. Langt den overvejende Del af Rodfrugtarealet optoges i 1851 af Kartoffelmarker, omtrent 870 000 acres; i det følgende Tiaar udvidedes Kartoffelarealet yderligere med halvtredje Hundrede Tusinde acres, men derefter har der ogsaa for Kartoffeldyrkingen været Tilbagegang indtil nu, da Arealet er omkring 600 000 acres; Irlands Kartoffelareal er dog endnu 4 Gange saa stort som Danmarks.

I Modsætning til de besaaede Landbrugsarealer har de Jorder, der benyttes til Høavl og permanent Græsgang, været i stærk Fremgang. Til Høavl benyttedes i 1907 omtrent $2\frac{1}{4}$ Mill. acres, altsaa omtrent 1 Mill. acres mere end til Kornavl; til vedvarende Græsning henlaa samme Aar ikke mindre end $12\frac{1}{2}$ Mill. acres.

Kreaturholdet i Irland har i Modsætning til de dyrkede Landbrugsarealer været i stærk Fremgang i de to sidste Menneskealdre. Saaledes er Antallet af Hornkvæg steget fra 3 Mill. i 1851 til $4\frac{2}{3}$ Mill. i 1907; Faarenes Antal er samtidig steget fra godt 2 Mill. til $3\frac{4}{5}$ Mill. Faareholdet er dog nu i Tilbagegang, idet der i 1891 fandtes $4\frac{3}{4}$ Mill. Faar. Svinenes Antal steg

fra godt 1 Mill. i 1851 til $1\frac{1}{3}$ Mill. i 1907. Mindst var Fremgangen for Heste, fra 520 000 til 600 000. Fjerkræholdet udviser en stadig og stærk Stigning, idet Antallet i 1851 udgjorde $7\frac{1}{2}$ Mill., men i 1907 over 24 Mill.

Irlands Folketal udgjorde i 1851 godt $6\frac{1}{2}$ Mill. Mennesker, men i 1907 ikke meget over $4\frac{1}{3}$ Mill. Hertil svarer, at Antallet af Ejendomme med over 1 acres Tilliggende i samme Tidsrum gik ned fra 570 000 til 516 000. Tilbagegangen falder paa de smaa Ejendomme og staar i Forbindelse med Bestræbelserne for, gennem Sammenlægning, at modvirke en tidligere Tids altfor vidtdrevne Udparcellering. Det samlede Antal Ejendomme — medregnet de ganske smaa paa under 1 acre — var i 1907 meget nær 600 000. Heraf ejedes 230 000 af Brugeren selv, medens Resten blev drevet af Forpagtere. De senere Tidens Bestræbelser for at afskaffe Godssystemet i Irland har altsaa allerede medført, at nu henved de to Femtedele af alle Ejendommene er i Selveje.

Verdens samlede Jernbanenet.

Ifølge Statistisk Aarvog for det tyske Rige udgjorde Verdens samlede Jernbanenet ved Udgangen af 1906: 934 000 Kilometer (124 000 Mil), hvoraf i Europa 316 000 Kilometer, Amerika 473 000 Kilometer, Asien 88 000 Kilometer, Afrika 28 000 Kilometer, Australien 29 000 Kilometer. I 1905 var den samlede Længde 906 000 Kilometer, i 1904: 886 000 Kilometer og i 1890: 617 000 Kilometer. Siden 1890 er altsaa Jernbanernes Længde foreøget med over 50 pCt., men denne Foreøgelse er meget ulige fordelt paa de forskellige Verdensdele, idet Jernbanernes Længde i Europa er foreøget med 41 pCt., i Amerika med 43 pCt., i Asien med 159 pCt., i Afrika med 211 pCt. og i Australien med 53 pCt.

I den forløbne Del af 1909 har Bureauet udsendt følgende Hæfter af „Statistiske Meddelelser“ (4de Række):
29de Bd. H. III. Kapitelstakster for Afgrøden m. v. 1908 af 1. Februar 1909.
30te Bd. H. I. Produktionsstatistik: Næringsmiddelindustrien.
30te Bd. H. II. — Tekstilindustrien.

STATISTISKE EFTERRETNINGER bestilles ligesom Bureauets øvrige Værker gennem Boghandelen.

Prisen er 10 Øre pr. Nummer og 1 Kr. om Aaret.

Udgaaet fra Trykkeriet d. 1. Marts 1909. — Bianco Lunos Bogtrykkeri, København.